

ФІЛОСОФІЯ ПРИНИЖЕННЯ

Новий тлумачний словник української мови визначає приниження як образу, применшення ролі, принизливе становище¹.

Український народ, мабуть чи не єдиний в світі, який зазнав тривалого історичного приниження. Нищення української державності й нації має глибоке коріння. Набіги кочових племен, розпад Київської Русі, монголо-татарське іго, возз'єднання України з Росією, світові війни, більшовицький переворот, жорстка антиукраїнська політика за радянських часів ставили за мету перетворити українців на націю з принизливими рисами меншовартості.

Проте насилля не знищило гідність українців, їх прагнення до свободи. Вони виживали навіть за найстрашніших форм приниження. Найжорстокішою його формою була сталінсько-більшовицька тиранія. Фізичне знищення мільйонів людей загальмувало і послабило розвиток науки, культури, військової справи, але не зломило дух нації.

Підвалини репресивної машини були закладені ще К.Марксом і розвинуті згодом В.Леніним, Й.Сталіним. Відірвавши ідеальне від матеріального і поставивши на перше місце матеріальне, К.Маркс завдав великої шкоди теорії діалектичного розвитку.

В стремлении выдать желаемое за действительное большевики так и не реализовали превосходство материи над идеей. Их последователи – советские коммунисты, руководствуясь теоретическим наследием своих вождей, так и не смогли опередить в развитии капиталистический мир, исповедующий “идеалистические воззрения”.

Большевики насильственным методом сменили капиталистические отношения в развивающейся России на так называемый социализм. Но такого рода революция не была следствием экономического и общественно-политического состояния данной страны. Большевики использовали обострившиеся социальные противоречия и путем “коммунистического загово-

¹ Новий тлумачний словник української мови: У 4-х т. – К.: Аконтіт, 1998. – Т. 3. – С.713.

ра” свергли старый строй. Здесь на лицо голое отрицание, которое проявилось в уничтожении старой культуры, интеллигенции, хозяев и вообще лучших людей².

Щоправда, революціонери усіх мастей, навіть проголошуючи захист демократії, діють за сценарієм В. Ульянова (Леніна) за принципом “...до основанья, а затем...”. А потім буде все спочатку: розруха, голод, страждання.

Створивши СРСР більшовики, по суті, відновили російську імперію у вигляді радянської “імперії зла”. Черговий раз український народ було введено в оману. Після жовтневого перевороту 1917 року в Україні була створена Українська Народна Республіка (УНР), яку задушили більшовики. І не лише тому, що не було “єдності пролетарів великоруських та українських”, без якої, як стверджував В.Ульянов (Ленін), “вільна Україна неможлива”, а тому, що не відбулося єднання самих українців.

Українська Народна Республіка (якій, до речі, добровольцем служив мій батько Павло Олексійович, за що й постраждав від сталінського режиму), не встигнувши в буремний революційний період сформуватися навіть організаційно, ослабла через появу новоявлених князівств на Заході та Сході. Цим скористався Ленін, пославши в кінці січня 1918 року до Києва для наведення порядку генерала М.Муравйова. Як наводився “порядок” свідчить такий факт. 4 листопада 1918 року в Дарниці під Києвом М.Муравйов видав наказ про “безпощадне знищення всіх офіцерів, гайдамаків, монархістів і всіх ворогів революції”. Згідно з ним більшовицькі війська розстріляли у Києві близько 5 тисяч жителів³.

Під час втілення у життя сталінських планів колективізації та індустріалізації людину не лише повсякчасно та повсякденно принижували. Було фізично винищено мільйони людей в концентраційних таборах та в період голодомору в Україні в 1932–1933 роках за участю комуністичних опричників як московських, так і місцевих українських. Луною страшних подій тих років

² Матвиенко В.П. Желанное и действительное (правы ли классики). – К.: Наук. думка, 2003. – С.32.

³ Довідник з історії України. – К.: генега, 2002, – С. 489.

став режим Пол Пота і Ієнг Сарі у Кампучії (сучасній Камбоджі), де було фізично знищено майже половину населення країни.

Введена сталіністами безоплатність праці підневільних людей створювала джерела фінансування промисловості та підготовки до Другої світової війни. Приниження особистості, особливо національних меншин, проходить червоною ниткою крізь усю внутрішню політику сталінського режиму. Розтоптавши Закон, людоджери-сталіністи повели боротьбу з власним народом, без розбору, без слідства, по суті, без суду. Тавра “ворог народу” було досить, щоб людину або розстріляли, або вислали в табори смерті. Не дай боже, щоб такі списки з’явилися знову.

Масові репресії позбавили державу видатних учених, конструкторів, воєначальників, лікарів, просто звичайних людей. Якби не посадили в тюрму геніального вченого і конструктора ракетної техніки Сергія Павловича Корольова (мого земляка, уродженця Житомира), а дали б можливість дослідницької роботи в галузі ракетобудування, то грізні “катюші” були б створені ще до початку війни з Німеччиною, і гітлерівців було б зупинено ще на державному кордоні.

І знову найбільші страждання випали на долю українського народу. Київ бомбили вже на світанку 22 червня 1941 року, а решті республік лише вдень об’явили, що почалася війна. Відсутність необхідної військової техніки, а то й просто гвинтівок, помилки в командуванні, дефіцит військових високої кваліфікації призвели до величезних людських втрат на фронтах. Нині ця цифра сягає близько 40 млн осіб.

Принизливим було відношення до мільйонів громадян, які працювали на колгоспних полях після війни майже безкоштовно, за так звані трудовні. Зневага до людини стала нормою комуністичного режиму.

Страх і насилля – ось мораль тоталітарного режиму. До таких самих наслідків може призвести і сучасна глобалізація. Цілі народи виселялись із власних домівок. Примусова русифікація вищих і середніх спеціальних навчальних закладів теж дала свої негативні наслідки. В умовах суверенності Украї-

ни багато представників державної еліти пишаються тим, що вони не розмовляють державною українською мовою. Створено навіть “проблему” російської мови, але насправді ніякої проблеми російської мови не існує. Є проблема української мови, яку деякі націонал-патріоти намагаються спотворити говіркою українських емігрантів з Канади та США за участю слів польської, і це найбільше відлякує тих, хто дійсно хоче опанувати українську. Не знати рідної мови українцю – ганьба, спотворювати цю мову в угоду іноземцям – приниження.

Міжнародне приниження України проявляється в багатьох сферах: у політиці, економічних відносинах, культурі тощо. Країна, яка першою і єдиною в світі знищила ядерну зброю, має право на краще до неї ставлення, в тому числі й невтручання у її внутрішні справи.

Приниження української державності здійснюють як зовнішні, так і внутрішні сили. Приниженість внутрішніми силами охоплює управлінську та культурну сфери. Українська культура немає необхідних коштів для книговидання державною мовою, воно обкладене надмірними податками. Тому більшість книг в Україні російського видання, пропагуючи таким чином російську культуру. Радіо, телебачення, концертні програми русифіковані. Через ефір демонструються переваги російської культури.

Зовнішні сили і Заходу, і Сходу теж демонструють українцям їх меншовартість. Окремі політики нашої північної сусідки дозволяють собі, за імперською звичкою, ставитися до української державності вороже. Заїжджі гостролері західних країн іноді висловлюють думки, які принижують Україну як державу. Музиканти з Норвегії (та й не лише вони) з гордістю говорили, що навіть не знали, де знаходиться Україна, – найбільша країна Європи. Дивує рівень освіти в цій країні.

Особливо масове приниження особистості характерне для управлінських структур. Державні чиновники всіх рівнів не відповідають перед законом. Вкрай небезпечні для суспільства ті працівники, які не реагують на листи

громадян, принижуючи людську гідність. Бюрократи всіх мастей добре знають, що їм за це нічого не буде. Немає поваги і до платників податків.

Судова влада малоефективна. До відповідальності не притягнуто жодного бюрократа. Боротьба з корупцією малоефективна.

Принижувати людську гідність особливо вдається деяким засобам масової інформації. Образливе слово зі шпальт газет стало нормою журналістського лексикону. Рідко хто вибачається за нанесену ЗМІ людині образу.

Мова телебачення не до кінця зрозуміла більшості телеглядачів. Як писав поет, “несли, несли і в Україну занесли великих слів, велику силу”. Нормою в ефірі стала калька з англійської – усі ці “бренди”, “бонди”, “бомонд”, “дефіле”, “презентації”, “прайм-тайми” і ще багато чого дивного і абсолютно незрозумілого. Телеекрани заповнили голі жінки на додаток до “Первака”.

І тільки раз на тиждень розкажуть про “їх імена”. Ось вам і “культура”, якою кожний день годують телеглядача.

Кращі палаци в Україні окуповані російською естрадою та говорунами з Москви. Новорічні телевізійні передачі 2004 року заповнили російські співаки та артисти.

Де ж Україна? Де її слава? Де її митці? Чому так не часто допускають їх до українського народу? Приватні телеканали мовлять “по-руські”, а тому й сповідують відповідну мораль і культуру. Не йдеться про велику російську культуру, лише про сучасну “спопуляризовану”, нав’язливу, часто непристойну. Через ностальгію за минулим принижується все сучасне українське: слово, пісня, культура. Нерідко це має законодавче підґрунтя. Складається враження, що закони пишуть і приймають не обрані народом депутати, а якісь “чужі люди”.

Стало нормою захищати інтереси іноземців. Декілька років зарубіжні інвестори були поставлені в привілейовані умови (їх звільнили від сплати податків), тоді як вітчизняні інвестори мають платити непосильні податки. Кредитори не захищені законом, їх гривневі капітали “згоряють” кожний раз, як наступає фінансова криза, спричинена постійним знеціненням гривні.

Водночас зарубіжним банкам, які прийшли в Україну, дозволено формувати статутні фонди у вільноконвертованій валюті. Таким чином, вітчизняні банки стають неконкурентоспроможними порівняно із зарубіжними.

Найбільш принижені трудові колективи підприємств. Державні заводи і фабрики перейшли до рук приватних осіб через так звані приватизаційні папірці, які були роздані громадянам, а потім скуплені за безцінь різними посередниками. У такий спосіб державна власність перейшла майже задарма до рук приватних осіб. Лише в останні роки те, що залишилося, стали приватизувати за гроші, іноді за низькими цінами, які не відповідають реальній вартості основних фондів.

Цікаво, що деякі "підкувальники", створивши таким чином десятки "своїх" фірм, нині виступають за деприватизацію "чужих" підприємств, заграючи таким чином з народом, який ще не встиг забути, що таке державна власність, щоб привернути до себе увагу як захисника народу.

Про ціну української приватизації свідчать такі дані. За 12 років держава, продавши приватним власникам 94 тисячі підприємств, отримала лише 3 млрд дол. США, тоді як Промінвестбанк за своє акціонування заплатив державі весь прибуток, який був створений за 70 років існування банку в сумі 1,4 млрд дол. США та ще 425 млн дол. США вніс на формування статутного фонду Національного банку України.

В Україні закони настільки громіздкі й ускладнені, що не сприймаються населенням. Доречно згадати, що Наполеон власноручно писав закони, тому вони були короткими – 3–4 сторінки. Переважна частина їх чинна у Франції й нині. Українські законотворці часто-густо використовують "чужі закони", переробляючи їх на свій кшталт. Нерідко закон відбиває інтереси певних впливових бізнесових структур всупереч загальнодержавним інтересам. Так, створення вільних економічних зон не стало стимулом розвитку та наповнення державної казни. Деякі законодавчі положення суперечать одне одному.

Найважчою формою приниження особистості в Україні, пов'язаною із законодавчим процесом, є як відсутність чітких норм реагування на звернення

громадян, так й ігнорування таких звернень. Жодних правил, жодних норм відповідальності державних чиновників за виконання своїх службових обов'язків не існує. Найстрашніше те, що в Україні не існує авторитету влади.

“Приватизована” влада стала найстрашнішою руйнівною силою сучасної України. Вона, як іржа, роз’їдає людську мораль, створює систему хабарництва. Життя за незароблені кошти, відсутність сорому за непорядні вчинки спотворили поняття моралі. Саме такі люди створили філософію, за якою можна діяти незаконно, а потім піти до церкви і “здати” свої гріхи, вийшовши чистеньким для нових зловживань. А ще гірше, коли “правдолюбці” в одній команді з крадіями.

Відсутність контролю з боку держави за роботою державних чиновників звільняє їх від відповідальності перед законом. І ніякий український цар нічого не зробить доти, доки оплата праці державних чиновників не буде престижною. Як можна оцінювати працю голови держави або народного депутата сумою в декілька тисяч гривень? Виходить, його хтось повинен утримувати, тобто він має від когось залежати.

Як аморальний можна оцінити і той стан, коли влада зосереджена в руках однієї людини. Це завдає економічної, політичної та моральної шкоди всьому суспільству. В Україні надзвичайно скромною є частка іноземних інвестицій лише через неможливість пройти десятки бар’єрів, що їх створюють відповідні міські та районні державні структури. І причина не в кількості цих структур, а в тому, що надання того чи іншого дозволу розглядається як бізнесова операція на користь власної кишені.

Відсутність влади, яка б контролювала використання коштів громади, створило умови безгосподарності та економічного занепаду. Приниження владою стало нормою чиновницької моралі. І це найстрашніше для України.

Володимир Матвієнко

15.12.2004 р.